

בסיעתא דשמיא

שיעורים בפרשת השבוע

שנאמרו בבית המדרש
'בית יהושע'
רחוב מנחת יצחק 2
עיה"ק ירושלים תובב"א

ע"י הרה"ג
ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א
יום ב' פרשת תצוה | י' אדר תשפ"א

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171105
www.kolhalashon.com

**ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון
03-6171111**

**להורדת הקונטרס
באתר קול הלשון
www.kolhalashon.com**

המן טאש או אוזני המן?

נהגו ישראל לאכול בימי הפורים מאפה משולש וממולא הנקרא בשם 'המן-טאשן'. הביאור הפשוט כי מבואר בגמ' מגילה שנתקיים בו בהמן 'יכין רשע וצדיק ילבש' שהוא הכין רכוש גדול ובסוף ניתן כל ביתו למרדכי ואסתר, הרי שהיה לו להמן 'טאש' כיס, והוא היה ממלא שם כל רכושו הרבה שנים, ובסוף נאכל ה'המן טאש' ע"י מרדכי הצדיק.

אמנם בדור אחרון בא"י קוראים למאכל הזה 'אוזני המן', חשבנו שזה בדרך ליצנות שעשו הליצנים את שפת העברית ולא מצאו תרגום על 'המן טאש' ולכן קראוהו 'אוזני המן'. והדבר באמת מוזר להעלות על שלחן ישראל את אוזניו של המן, בשלמא את כיסו הרי כל היה מעשה שמרדכי הצדיק לקח את ביתו, אבל אוזניו?

איך הותר למרדכי לקחת את ביתו ורכושו של המן, והלא אסור להשאיר מאומה מעמלק?

ובאמת שדנו בזה המפרשים איך היה הדבר מותר למרדכי, והרי רש"י פי' עה"פ 'והיה בהניח ה"א מכל איביך מסביב, תמחה את זכר עמלק', 'למאיש ועד אשה וגו' משור ועד שה שלא יהיה שם עמלק נזכר אפילו על הבהמה לומר בהמה זו של עמלק היתה'. ובמנחת חינוך הקשה מנא ליה לרש"י הא שאסור להשאיר שום חפץ של עמלק, ומה שהיה במעשה דשאל המלך אין להוכיח משם, כי מבואר ברמב"ם ששם היה הוראת שעה, ונשאר בצ"ע. ובהערת המנחת חינוך כתבו שכן מבואר להדיא במכילתא בסוף פ' בשלח שאסור להשאיר אפילו אילן או גמל של עמלק שלא יאמרו אילן זה של עמלק גמל זה של עמלק. ואין זה הוראת שעה אלא הוראה לדורות.

ובאבן עזרא סוף פ' כי תצא כתב 'תמחה את זכר עמלק' כמו שאמר שמואל לשאול למחות כל זכר עמלק משור ועד שה מעולל עד יונק, כי דברי תורה כלל ודברי שמואל פרט. והרי שזה מצות עשה דאורייתא שלא להנות מרכוש של עמלק, וא"כ איך היה מותר למרדכי הצדיק לאסוף כל אוצרותיו של המן שבביתו?

ובספר 'מלא העומר' להגאון רבי אריה לייב צינץ מפלאצק צוק"ל כתב בסוף פ' כי תצא שלכאו' יש בזה סתירה בדברי רש"י, שבאן כתב שצריך למחות לגמרי זכר עמלק ולא להשאיר חלק מרכושו, ואילו בספר שמואל פרש"י שהסיבה שנצטוו שאול ללכות גם את הבהמות משום שמכשפים גדולים היו ואנשים עשו עצמם כבהמות ע"י כישוף, ולכן הוצרכו להרוג אותם שהם בעצם עמלקים ממש. משמע דלולא האי טעמא לא היה צריך להרוג הבהמות כלל, וכדברי המנחת חינוך שאין בזה איסור להשאיר חפץ של עמלק.

וביאר רבי אריה לייב שבאמת שני טעמים בדבר, הטעם האחד הוא שאסור להשאיר כלל רכוש של עמלק שלא ייזכר שמו עליו, ובשמואל כתב רש"י ששם היה טעם אחר שהיו יכולים לפרש שזהו טעם הציווי להרוג הבהמות, ועפ"ז טעה יואב והשאיר חלק מעמלק, בחושבו שהטעם היה משום שעשו עצמו כבהמות ע"י כישוף, אבל באמת לאמיתו הטעם הוא כדי שלא להשאיר שום זכר לעמלק, אפילו לא בהמה או אילן.

אסור להחיות נקבה דעמלק משום שעושים עצמם כן ע"י כישוף

וראיתי בבעל הטורים עה"פ 'מכשפה לא תחיה' במדרש יש, עמלקים מכשפים היו ועשו עצמם כדמות בהמות למלט עצמם, לכך צוה הקב"ה והמתה מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שה מגמל ועד חמור, זה בשביל חכמת כישוף שהיה בהם ורצו להציל עצמם ע"י הכישוף. ולכן צוה הכתוב לא תחיה. וי"א שזהו גם טעם איסור הנקבות דעמלק, משום שע"י כישוף עשו עצמם כנקבות, וזה נכלל בפסוק 'מאיש ועד אשה משור ועד שה' שכל זה עשו ע"י כישוף.

אבל עדיין צ"ע שהרי גם אילן של עמלק אסור להשאיר כנ"ל, ולא שמענו שעשו עצמן כאילנות, וא"כ איך היה מותר למרדכי ואסתר לקחת את בית המן?

ורבינו בחיי בסוף פ' בשלח עה"פ 'מלחמה לה' בעמלק מדור דור' כתב שהשלל של מלחמת עמלק אסור בהנאה, ולכן כתוב במגילה 'ובבזה לא שלחו את ידם', כי הרגו שבעים אלף עמלקים באותה עת, כמבואר בתרגום. ואם כל העם לא שלחו ידם בבזה, איך היה מותר למרדכי ואסתר לקחת את בית המן?

רק בשעת מלחמה אסור לקחת מרכוש עמלק, מרדכי לא לקחו בשעת מלחמה

ומסתמא יש בזה הרבה תירוצים, ונזכיר רק שלשה מהם. האחד מהג"מ רבי חיים קנייבסקי שליט"א ב'טעמא דקרא', שתירץ שכל האיסור לקחת רכוש של עמלק הוא רק בשעה שיוצאים למלחמה, בשעת המלחמה אסורה הבזה, אבל את המן הרגו 11 חדשים לפני המלחמה, ביום ט"ז ניסן, ומכיון שזמן הריגת המן לא היה בשעת מלחמה, אז אין איסור לקחת רכוש של העמלקים. ומדייק כן מנוסח הכתוב 'ביום ההוא נתן המלך את בית המן לאסתר המלכה', ביום ההוא דווקא ולא לאחר זמן כשנהפך הדבר ושלטו היהודים בשונאיהם, ששם בשעת מלחמה היה אסור לקחת את בית המן,

אבל 'ביום ההוא' הרבה זמן לפני המלחמה, רק אז היה מותר לקחת את ביתו. [לעומת זאת, ביתו של דלפון... בן המן וכל אחיו, היה אסור מדין רכוש עמלק, כי הם נהרגו בזמן המלחמה].

כיון שנהרג המן ע"י המלכות, רכושו אינו שלו

התירוץ השני מצאנו בפירושו של הג"מ רבי ירוחם פישל פערלא על ספר המצוות דמרנא רבינו סעדיה גאון צוק"ל, במצוה נט – ס, שדווקא כשהורגים עמלקי אסור לקחת רכושו כדברי רש"י הנ"ל, אבל המן נהרג ע"י אחשורש, שצוה 'תלוהו עליו', וכל מי שנהרג ע"י המלכות הרי נכסיו עוברים לבית המלכות, כך הכשיר אחשורש את ביתו של המן למרדכי ואסתר, כמו שעמון ומואב טיהרו בסיחון. וכן מדויק בסמיכת הכתובים 'ויתלו את המן על העץ – ביום ההוא נתן המלך את בית המן... הנה בית המן נתתי לאסתר'. וכן אמרו בשם הגרי"ז מבריסק צוק"ל.

המן עבדו של מרדכי, ומה שקנה עבד קנה רבו

מהלך שלישי שמענו שמכיון שהיה המן עבדו של מרדכי כל השנים, ותמיד היה מרדכי מראה לו את השטר עבדות, כמבואר בגמ' ובאריכות במדרש שהמן מכר את עצמו להיות עבדו של מרדכי. ומה שקנה עבד קנה רבו והרי שכל ביתו של המן באמת שייך למרדכי מעיקרא.

הזמינה אסתר את המן, כדי שתוכל לבשל ביו"ט לאחשורש, כי הוא היחיד שלא התענה באותו יום

והנה בגמ' אמרו הרבה טעמים מה ראתה אסתר שהזמינה את המן לסעודה. וכתב הרבי רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע ב'יערות דבש' גם אני אומר טעם משלי, כי היא בעצם רצתה לעשות סעודה לאחשורש, אבל היום הראשון והיום השני של הסעודה היו בב' ימים ראשונים דפסח, [ולכא' נהגו אז יו"ט שני בפרס – חת"ס] והרי אסור ליהודי לבשל עבור נכרי ביו"ט כשאין היהודי אוכל. והרי היום הראשון דפסח היה מכלל ג' ימי התענית שאמרה אסתר 'גם אני ונערותי אצום כן', וא"כ אסור לה לבשל עבור אחשורש ביו"ט, לכן הזמינה את המן שהוא עבדו של מרדכי ומדין עבד כנעני שמחויב במצות כאשה הרי הוא מחויב לשמור יו"ט, אע"פ שהמן הוא שייגעץ ואינו שומר יו"ט כלל, אבל סוף סוף הוא עבדו של ישראל ומצווה בשביתת יו"ט, ולכן מותר לה לבשל דגים להמן לכבוד יו"ט וממילא ישאר עוד מנה עבור אחשורש. ולא יכלה להזמין יהודי אחר לאותה סעודה כי כל ישראל היו אז בתענית ג' ימים, היחיד שלא התענה בשושן הבירה היה המן הרשע...

מקור קדום לשם המאפה 'אוזני המן'

נחזור לעיל בשלמא 'המן טאש' סברנו וקבלנו שאנו אוכלים את כל רכושו ושפעו שעברו לרכוש מרדכי ואסתר, וכן כתוב במהרי"ל שכן נהגו לאכול 'המן' טאשן', אבל איך קראו למאפה המשולש הזה 'אוזני המן' רבונא דכולא עלמא, מה לנו עם האוזניים של המן, ואיך נאכל את זה עם מילוי של מיני מתיקה, בשלמא כיסו של המן בוודאי היה שם רכוש טוב ומילוי נחמד, אבל איך נאכל את אוזניו? גוואלד.

וחשבתי כל השנים שכן קראו לזה הציונים הערב רב, ואין לזה שייכות כלל עם אנשים יראים וכשרים. אך בשנה זו למדתי בספה"ק 'זרע שמשון' על מגילת אסתר, ומצאתי מציאה נפלאה שהלשון 'אוזני המן' יסודתו בהררי קודש. הגם שחקרתי את יודעי דבר ואמרו לי שהלשון הזו מקורה רק משפת הציונים, אבל ב'זרע שמשון' נקרא כבר בשם זה 'אוזני המן', עד ששאלתי את החמור נושא ספרים הלא הוא האוצר החכמה, אם יש עוד אחד מקדמוננו שקרא למאכל זה בשם זה, ומצאתי שהמקור הראשון לזה הוא 'רבינו יום טוב צאהלון' תלמידם של ה"ב"י, המבי"ט והאלישי"ך הק' זי"ע ועכ"י [הש"ך מביא הרבה מדבריו בחו"מ, ה"ה מהר"י ט"ץ, היה כמאה וחמישים שנה לפני ה'זרע שמשון'] בספרו 'לקח טוב' על מגילת אסתר כתב בהקדמה: 'הא לכם זרע זרוע מכל אבקת רוכל, ומכל מאכל אשר יאכל בימים ההם בזמן הזה, אם האכל יאכל ביום הזה מינים ממיני אוזני המן, כטעם ה'מן' עשויים ומתוקנים, ומטוגנים כצפיחית בדבש'.

אמנם עדיין צריכין אנו למודעי האיך אפשר לקרוא למאכל שיש לו טעם מן שמלאכי השרת אוכלים אותו, בשם 'אוזני המן'?

'אוזני המן' - ע"י המן נתגלגל שקבלנו ושמענו תורה מאהבה

וב'זרע שמשון' כתב עה"פ וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם 'יש ליתן טעם מדוע נהגו כל ישראל לעשות ביום פורים אוזניים של המן, מתוקים, למה דווקא נקטו אוזני המן ולא עיניו או ידיו. ועוד קשה איך עשו מתיקה מאיברי המן הרשע הרי כולו מקולל ורע ומה, ועוד האם אוזני המן טעונים אכילה הלא טעונים שריפה כמ"ש בדרכי משה או"ח סי' תר"צ בשם הערוך אשר הבחורים נוהגים לעשות צורת המן ושורפים אותו [וכן נהגו בימינו בישיבת כסא רחמים בבני ברק] ואם צריך למחות את שמו, וכמ"ש במדרש תמחה את זכר עמלק אפילו מן העצים

אפילו מן האבנים, הכתיב לא יזבק בידך מאומה מן החרם?

ותירץ ע"פ מש"כ 'שמעו ותחי נפשכם' ודרשו חז"ל שהכל תלוי באוזניים, אם מטה אזניו לשמוע דברי תורה, הרי הוא חי חיים טובים, תחי נפשכם, ואם לאו לאו ח"ו. והנה עד זמן של המן הרשע לא קבלו תורה מאהבה, ואע"פ שאמרו נעשה ונשמע היה זה בכפיית הר כגיגית, ולכן היה חסר בקול השמיעה, ובימי המן הדור קבלוה מאהבה, הטו אוזן וקיימו וקבלו. על כן אוזניים המתוקים שאנו עושים אינם אוזניים של המן ח"ו ממש, אלא אוזניהם של ישראל שגרם הרשע שיטו אוזן לתורה.

ולכן קראו לזה המאכל 'אוזני המן' כי אוזניהם של ישראל החלו לשמוע קול תורה מתוך אהבה ע"י מעשיו של המן הרשע שהוא גרם לנו לכל זה. ומנהג של ישראל תורה היא, תורה היא ממש.

כך ביאר רבי שמשון חיים בן רבי נחמן מיכאל צוק"ל [בדורינו נתפרסם סגולה גדולה ללמוד בספריו הק"י] ועפ"ז נתברר שבאמת זה השם אינו מחודש ע"י הכופרים אלא מקור קדום לו, אמנם לפי פירושו אין הכונה על אוזניו של המן אלא אוזני ישראל. וכן ית' מש"כ בדברי מהריט"ץ שהם מוטעמים כטעם המן כצפיחית בדבש.

אמנם עדיין צ"ע איך נקראו 'אוזני המן', והרי גם בזרע שמשון שפירשו על אוזני ישראל, כתב שבאמת קראוהו 'אוזני המן'.

היגוי תימני מקורי, כמעט אין חילוק בין זכר לשון זכרון לזכר בקמץ, אלא שזה מלעיל וזה מלרע

והענין הוא כך; בשיעור הקודם הזכרנו מדברי המפרשים ע"פ מש"כ 'כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע' שמלבד מה שכותבים בספר תורה 'תמחה את זכר עמלק', צריך גם להשים הניקוד באזני יהושע, שלא לטעות ולומר זכר עמלק בקמץ אלא זכר עמלק בצירי וסגול או שני סגולין, ולא לטעות להרוג הזכרים ולא הנקבות, כמו שטעו בזה כמה גדולים. וכמ"ש שמואל אל שאול 'ועתה שמע לקול דברי השם', לא רק לקרוא בתורה אלא גם לשמוע את ניקוד התיבה שלא להשאיר מאומה מעמלק ולא להרוג הזכרים בלבד. וכן הוכיחו שמואל ואמר 'הנה שמוע מזבח טוב, להקשיב מחלב אילים', לשמוע ולהקשיב לדעת איך לנקד. כי הרבה פעמים שהמדבר אומר דברים של טעם והשומע אינו מטה אזנו לשמוע האמת אלא כפי מה שיטהו יצרו לשמוע. כשאדם שומע באמת מה שהקב"ה רוצה לומר לו, הוא חי חיי גן עדן, אבל אם הוא שומע מה שהוא עצמו רוצה לשמוע, קולות והיתרים שלא התכוונו בכהאי גוונא, וכפי המצב שלי לכו"ע מותר וכדו', רחמנא לשזבן.

אתמול השמיעני רבי אברהם הכהן שליט"א איך ג' מאחינו בני תימן קוראים פרשת זכור, ובאמת כשהם אומרים תיבת 'זכר עמלק' זה נשמע לנו כמעט כמו 'זכר' ולא נקבה, [כמו בשבא נע דידן תחת הז' ופתח תחת הכ'] אלא שאם כתוב זכר בקמץ הוא נקרא מלרע וכשכתוב זכר עמלק בצירי וסגול הוא נקרא מלעיל. ונודע שאמר הג"מ רבי נתן אדלר זי"ע שהלך ללמוד אצל בני תימן איך לקרוא ק"ש שהוא ההיגוי האמיתי מבית ראשון, כי לא הורקו מכלי אל כלי. ועפ"ז מובן מדוע טעה יואב בן צרויה שהכונה לזכרים ולא נקבות, כי כל החילוק הוא רק מלעיל או מלרע, והרי נודע כמה אנו טועים בזה הרבה. וכבר הזכרנו שהחת"ס כתב שאם אדם אומר כמו שאמר רבו, אין לו לחשוש כלל, כמו שהיה הלל אומר שמועה בשם רבותיו שמעיה ואבטליון יחד עם ההיגוי המוטעה שלא היה להם היגוי בין ח' לה' מחמת שגרים היו.

הכלל שעיקר תיקונו של אדם הוא לשמוע באמת מה שהקב"ה רוצה שישמע ולא לחפש קולות והיתרים לשמוע מה שיצרו רוצה לשמוע.

עמלק והמן מבלבלים את אוזניו של יהודי שלא ישמע באמת קול ה'

ונוסיף לזה מש"כ בספה"ק 'סוד ישרים' להרה"ק רבי גרשון העניך מראדזין צוק"ל בעל התכלת, [ספר שלם על שבת זכור ופורים] ששמע מאביו ה'בית יעקב' בן הרה"ק מאיז'ביצא צוק"ל ששורש הטעות של שאול ויואב בזה שהחיו את הנקבות היה מחמת עמלק שהטעה את רבו של יואב שלימדו כך, עמלק הוא זה שבלבל אותו שלא ידקדק בין מלעיל לבין מלרע.

כי ליהודי יש שתי אוזניים קדושות, אלא שבתוכו יש התלבשות של המן עמלק שהם מבלבלים את האדם שישמע מה שנפשו הבהמית רוצה לשמוע ולא מה שהקב"ה רוצה להשמיע לו, הן בשינוי הניקוד בזכר עמלק והן בשאר מצוות ה'.

וכן היה מעשה בשאול המלך שלפתע קיבל חמלה גדולה בלבו לחמול על הצאן, ולא הבין מאיפה זה בא לו, אמר לו שמואל הנביא 'הנה שמוע מזבח טוב, להקשיב מחלב אילים', גם הוא יודע שצריך לשמוע לקול ה' אלא שעמלק בלבל להכניס בו חמלה פסולה. וכשבא אגג אל שמואל מעדנות ואמר 'אכן סר מר המות', מעדנות לשון עדינות לעורר חמלה, אותו רשע מרושע שקיים 'אשר קרך' 'ויזנב', לפתע מתחפש כיצור עדין רפש, אך שמואל הבין את רשעותו וישספו

ויחתכנו לארבע.

ולפי זה נמצאנו למדים שעיקר מלחמת עמלק הוא באוזנו, ששם מתיישב המן הרשע ומבלבל אותנו שלא נשמע בקול ה' באמת, רק 'בערך'. והרי אתה יודע באמת בלבך מה שהקב"ה חפץ ממך בשעה זו, אלא שאתה עושה עצמך כמו שאינו שומע. מי עשה לך זאת, זכור את אשר עשה לך עמלק.

ועפ"ז נבין טעם לאכילת אוזני המן ממולאים בטעמים מתוקים, ללמדנו כמה מתוק לשמוע באוזן דבר ה' וללחום בהמן שמתבלבל באוזנו. ולא לחינם נקראו אוזני המן שאלו הם שהטעו את יואב ואת שאול המלך, ועי"ז נולד באותה לילה שורש צפע המן בן המדתא.

מנהג מהר"א זי"ע במאפה ה'המן טאש'

בחודש שבט שנת תש"ד כשעלה כ"ק מהר"א מבעלא זי"ע לארץ ישראל, נתלוה עמו החסיד רבי אברהם יוסף פרסטר זכרונו לברכה, והיתה אשתו מכינה לו מאכלים. לפני פורים צוה מהר"א להכין לו חמשה 'המן טאשן' שיהיו מלאים בפרג, הנקרא באידיש 'מאן', ועוד חמשה 'המן טאשן' סגורים. ושלה עוד כמה הוראות וסימנים בעת הכנת המאכל הזה. ואמר לו מהר"א כי בשנות המלחמה היה קשה בהרבה עניינים, אבל על מנהגי ישראל הקפדתי עם כל הקפדות, [אע"פ שבפועל לא היה לא טלית ולא תפילין וכ"ש שלא היו שם אוזני המן] ולכן צוה לעשות חמשה סגורים וחמשה מלאים, כי אוזן סגור היינו שאיננו שומע, ואח"כ כשהוא נפתח הוא מתוק. ולכן יש למלאותו בפרג שהוא 'מאן' בגימ' צ"א יחוד הויה ואדני, כל זמן שעמלק קיים אין הכסא שלם ואין השם שלם, כשנמחה זכר עמלק נפתח האוזן ונתמלא ב'מאן', כי נשלם השם בשלימות.

בצד הקליפה, הנקבה חזקה מהזכר

ועדיין צריכין אנו למודעי מדוע נקראו 'אוזני המן' והרי מדובר באוזניים שלנו שצריכים להקשיב ולשמוע לקול ה', אע"פ שהסברנו ע"פ דברי ה'בית יעקב' שהסיבה שלא שמענו לדבר ה' משום שהיה המן מתערב באזנו, אבל סוף סוף הרי הם אזניים שלנו ולא של המן, בפרט עתה בפורים לאחר הנס?

ולזאת נוסיף לבאר ע"פ מש"כ ב'אור החיים הק' פרשת ויחי שמבואר בזה"ק שבסטרא דקדושה הזכר חזק מהנקבה ובסט"א הנקבה חזקה מהזכר, ואמר שהראו לו בחזיון לילה שיפיל את הזכר דסט"א ובנקל הכניעו והפילו בכוחו הגדול דקדושה, ואח"כ אמרו לו ללחום עם הנקבה, ונתאמץ בכל כוחו ורק לאחר כמה טרחות היה יכול להשליכה כמה מעלות למטה בארץ אך לא כמו בהזכר שהכניעו לגמרי. ועפ"ז מבאר פסוק 'ולשורקה בני אתונו', כשיבא משיח צדקנו במהרה שהוא מרומז בתיבת 'לשורקה' כמ"ש אשרקה להם ואקבצם, אזי יכניעו לגמרי את הנוקבא דקליפה שמרומז ב'אתונו'.

והנה יואב בן צרויה כשבא ללחום בעמלק היה לו סברא חזקה להרוג רק הזכרים, כי מובן בפשטות שעיקר הכח הוא הזכר כשנהרג הזכר לא נשאר כלום, אבל ב' פעמים עמלק בגימ' לילית שם הנוק' של עמלק בגימ' ת"פ. ולכן צוה הקב"ה להרוג לא רק הזכר אלא גם הנקבה כי בסט"א היא קשה ביותר. וכן צוה שמואל לשאול 'למאיש ועד אשה' דזוקא להרוג גם הנקבות.

אבל עמלק מבלבל שאדם ישמע כאילו כתוב זכר עמלק ולא נקבה, כדי שיטעו להחיות את הנקבה, ולא יזכרו מש"כ באור החיים הק' שבצד הקליפה היא עיקר הכח, וכך הוא מהפך ממתוק למר.

משמים לא הרג את אגג, שעי"ז נולד המן ונשלמה התורה ע"י מגילת אסתר

ומבואר בדברי הרמ"ע מפאנו בקצרה, וכ"כ באריכות בספה"ק 'נתיבות שלום' [דף ק'] להגה"צ רבי שלום יוסף פייגנבוים זצוק"ל [פולין לפני מאה שנה, מחסידי טשורטקוב, והרה"ק רבי דוד משה כתב הסכמה לספרו] כי הנה אחרי ככלות הכל כל המעשה דשאל המלך הרי היה מעשי ה', כמו שלא נתן הקב"ה להרוג את עמון ומואב משום שתי פרדות טובות שעתידות לצאת מהם, רות המואביה ונעמה העמונית, וכשם שביקש להוציא ניצוצות טובות מעשו הרשע, ומבני בניו של המן למדו תורה ומבני בניו של סיסרא וסנחריב לימדו תורה. כך כשראה שאול את אגג, לא היה יכול להרוג אותו ביום ההוא [כן אמר הרה"ק מרוז'ין להרה"ק מצאנז באותה סעודת פורים קטן שסעודו יחדיו] שבתוך אגג היה גנוז המן שאם לא היה נולד היה חסר מגילת אסתר שהיא אחת מכ"ד כתבי הקודש, כ"ד קישוטי כלה, נמצא שבאמת לא היה יכול להרוג את אגג ביום ההוא.

מגילת אסתר היא הקישוט הכ"ד שמשלמת את כל התורה, כמו שאין ערך לכל התכשיטים בלי מראה

ומבואר בספה"ק 'טור ברקת' ו'ברית כהונת עולם' שיש במגילת אסתר ענין שאין בכל התורה כולה של משה רבינו, עד כדי כך שקראו לכל התורה כולה 'נובלות חכמה' דמגילת אסתר, כפי הסודות העצומים שבה. וכמו שהזכרנו בשנים

קודמות ע"פ מש"כ בזה"ק שעשרים וארבעה כתבי הקודש נקראים כ"ד קישוטי כלה, ובספר ישעיה נכתבו סדר כל כ"ד מיני תכשיטי כלה, והמספר הכ"ד הוא 'מראה' שפיגל, אע"פ שאינו תכשיט ממש, אבל בלעדה אין ערך לכל התכשיטין, משל למי שיתן לרבנית שלו תכשיטים יקרים עד מאד אך לא יהיה לה מראה, לא ישוו כל אלה בעיניה ולא כלום, כך היו בני ישראל נראים באותו דור, כבר היה להם כל התכשיטין בראשית שמות ויקרא וגו' שיר השירים, אבל עדיין לא היה להם מגילת אסתר, כאשר בלי מראה. עד שבאו מרדכי ואסתר ונתנו לנו 'את כל תוקף', הוא התכשיט הכ"ד המראה שעל ידה מקבלים כל כתבי הקודש תוקף ובעלי ערך, כי אין ערך לבראשית ושמות רק בכח מגילת אסתר, לפני כן לא קבלו התורה מאהבה, ובעצלתיים ימך המקרה, משל לכלה שיש לה רבבות תכשיטין בלי מראה, אם תצטרך לצאת מהבית, זה יהיה ממש בכפיה כי אינה יודע איך היא נראית. המראה מאשרת את כל תוקף של כ"ג תכשיטין שלפניה.

זה שאמר שאול לשמואל לאחר שהוכיחו 'הקימותי את דבר השם', ב'זכות' שהחיה את אגג עוד יום, באותה לילה נולד המן שעל ידו נשלמה התורה ע"י מגילת אסתר. וזאת מלבד שמבני בניו למדו תורה בבני ברק.

'נורא עלילה על בני אדם' בסוד הידיעה נתגלה שכל מה שעבר עלינו, היה מוכרח להיות

ובגמ' אמרו 'המן מן התורה מנין שנאמר המן העץ', וצ"ע מה ענין המן בן המדתא להמן העץ? ופירושו המקובלים זי"ע שכן הוא גם סוד חטא עץ הדעת, כמבואר באור החיים הק' שהקב"ה דיבר אל אדם הראשון בנוסח כזה שנגרם ממנו שבסוף אכל מן העץ, ונתן מקום לטעות בדבריו, שהרי אמר לו 'ומן העץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו' וראתה חוה כי טוב העץ למאכל, כי שאר האילנות לא היו העצים עצמם ראויים לאכילה, רק עץ הדעת בלבד, ולכן נשמרה רק מהפרי עצמו ולא ידעה שיש קליפה גם בהעץ עצמו. ולמה נתן הקב"ה מקום לטעות בדבריו, אע"פ שנתן מקום לבחירת האדם, אבל סוף סוף 'לו נתכנו עלילות' 'נורא עלילות על בני אדם', ומה שהיה היה מוכרח להיות, כן גם הפעקעלע שלנו, כל מה שהיה בעולם עד הרגע הזה, היה מוכרח להיות. וממילא היה מוכרח שהמן הרשע יוולד באותה לילה שהחיה שאול את אגג, כדי שיהיה מגילת אסתר בעולם.

ולזאת כתב הקב"ה בתורה 'תמחה את זכר עמלק' באופן שיהיה ספק איך מנקדים את תיבת זכר, והרי היה יכול לכתוב מפורש 'תמחה את עמלק מאיש ועד אשה' ולא גרע משיחתן של עבדי אבות שהאריכה תורה הרבה פסוקים, כ"ש בעיקר ויסוד כזה, או כמו אכילת דם שהוזכר שמונה פעמים בתורה איסור הדם, כך היה יכול הכתוב לומר מפורש למחות את עמלק זכר וגם נקבה, ולא היה מקום לטעות לא לשאול ולא ליואב.

אלא שכך רצה הקב"ה שיהיה מקום לטעות, שאם לאו, לא יהיה מגילת אסתר. אע"פ שיש בחירה, ואסור לנו לטעות מכאן והלאה בסוד הידיעה, רק כלפי מה שכבר היה עד הנה מותר לנו להתבונן בסוד הידיעה, כי כבר גילו רבוה"ק הרמב"ם ובעל התניא ששניהם אמת ובמקום שיש בחירה אין ידיעה ובמקום שיש ידיעה אין בחירה. ואסור לנו הרבה להאריך בסודות הללו שלא יטעה האדם מכאן והלאה ח"ו, אבל בימים הקדושים כפורים ויום הכפורים מתגלה סוד הידיעה, עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, וכסוד הגורל של שני השעירים, זה לה' וזה לעזאזל, הכל ע"פ גורל ולא ע"פ בחירת האדם, ולכן 'יבוקש עון ישראל ולא ימצאו כי אסלח לאשר אשאר', כי יתגלה שמעולם לא היה חטא כלל. וכן הוא יום הפורים 'הפיל פור הוא הגורל', נתברר למפרע שכך עלה בגורל שתעשה כך ותעשה כך, כמבואר ב'בני יששכר'. ולכן מותר להוציא מפיו דיבורים הפוכים כאלה מתוך שכרות דווקא, ולומר ארור וכו' וברוך וכו', כי מצד עולם הבחירה המן ארור ומרדכי ברוך, אבל מצד עולם הידיעה מתערבבים ומתהפכים כל ההגדרות. כי תכלית הידיעה אשר לא נדע, היחיד שהוא יודע הוא רק השי"ת לבדו.

נשמת רע"ק היתה גנוזה בהמן, לכן החיה שאול את אגג

יתרה מזו מבואר בספה"ק ע"פ מש"כ בגמ' 'מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק', ובגמרא דידן לא כתוב מיהו אותו נכד, אבל בגירסת העין יעקב כתוב 'ומנו רבי שמואל בר שיל"ת'. וכן 'מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים ומנו רבי עקיבא'.

במנחת חינוך הנדפס מחדש במצוה תק"ה כתבו המגיהים דמכון ירושלים, שיש גרסאות הפוכות בכתבי יד ישנים, וכן כתוב שם 'מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק ומנו רבי עקיבא', ומסתבר הדבר כי ידוע שיש שייכות בין רבי עקיבא לבני ברק ולא לירושלים, כי רע"ק נתכהן כגדול מישראל לאחר חורבן ירושלים. כי בארבעים שנותיו הראשונים היה ע"ה, ואח"כ היה תלמיד של רבי אליעזר הגדול שהיה תלמידו של רבי יוחנן בן זכאי שהוא הנהיג את כלל ישראל בזמן שהיה ביהמ"ק קיים, והקים את הכרם ביבנה, ולכן אי אפשר לומר 'מבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים ומנו רבי עקיבא' שהרי לא לימד רע"ק תורה בירושלים, ומאיך גיסא נודע שרע"ק היה מנהיג ישראל בב"ב, כמ"ש בספרי 'צדק צדק תרדוף הלך אחר בי"ד יפה, אחר רע"ק בב"ב'. וכ"כ בספר נחל אשכול על האשכול, וכן בפירוש פנים מאירות על תלמוד ירושלמי על יבמות פ"ח ה"ב. שכן יש לגרוס 'מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק ומנו רבי עקיבא'. ויש

גורסים 'למדו תורה ברבים' כי רע"ק היה מקהיל קהילות ברבים. וכן הוא בקדושת לוי בקדושות פורים. לעומת רבי שמואל בר שיל"ת שהיה מלמד תינוקות.

נשמת רע"ק שורש תורה שבעל פה שהיא בחינת נקבה שבתורה

והנה נודע שיש שני חלקי התורה, משה רבינו הוא יסוד תורה שבכתב, ורבי עקיבא הוא יסוד תורה שבעל פה, כמ"ש על ספרי וספרא 'וכלוהו אליבא דרבי עקיבא'. ובספרי קודש מכונים כזכר ונקבה, כי התורה שבעל פה לית לה מגרמה כלום וכל כולה מיוסדת על תורה שבכתב שמשפיע בה אורה ושמחה, ומולדת הרבה חידושי תורה לדורות עולם.

ובכתבי האריז"ל בלקוטי תורה מבואר כי סיסרא והמן משורש אחד הם, וכמ"ש לגבי סיסרא 'מן השמים נלחמו' ר"ת המ"ן, ועל שניהם נאמר שבני בניהם למדו תורה בב"ב ומנו רע"ק.

ולאחר שנתבאר שרע"ק הוא מב"ב של המן ולמד תורה בב"ב, יובן מדוע כתבה תורה 'תמחה את זכר עמלק' באופן שיוכלו להסתפק באיזה היגוי לקרוא תיבה זו, מלעיל או מלרע, שמא אין הכונה אלא על הזכרים בלבד, וזאת כדי להשאיר סוד הנקבה שורש תורה שבעל פה, כמו יעקב אבינו שידו אוחזת בעק"ב עשו, שם גנוזה שורש נשמת רבי עקיבא, שהוצרך לעבור מקומות קשים כאלה, עד שיצא מבני בניו של המן הרשע.

לאחר שכבר נתגלה נשמת רע"ק ע"י הטעות בניקוד 'זכר', מעתה צריך כבר ללמוד בספר מוגה

וב'מי השילוח' כתב הרה"ק מאיז'ביצא זי"ע ע"פ מש"כ בגמ' חמשה דברים שמע רבי שמעון בר יוחאי מרבי עקיבא כשהיה חבוש בבית האסורים, ואחד מהם 'וכשאתה מלבד את בנך למדהו בספר מוגה'. ביקש לרמז לו, שעד דורו שלו בעצמו, היינו של רע"ק, לא היה צריך ללמוד בספר מוגה כדי שיהיה מקום לטעות לקרוא 'זכר עמלק' ולהרוג רק הזכרים ולא הנקבות, כדי שע"ז תוכל נשמת רע"ק להתגלות בעולם, ואח"כ כבר יכולים להרוג גם הנקבות וללמוד מספר מוגה, כי כבר יצא רע"ק בעולם, וכמו עמון ומואב שאחר שיצאו מהם שתי פרדות טובות, יכולים כבר להרוג אותם. וכן עשה דוד שהרג אותם ומדד אותם בחבלים, על מואב סיר רחצי, כי כבר יצתה זקנתו רות המואביה משם.

בסוד הידיעה ממתיקים את אוזני המן ומברכים עליו

ועתה נשוב לאזני המן, כיון שבפורים אנו מתעלים לסוד הידיעה א"כ מותר לדרוש באופן של 'עד דלא ידע' שבאמת צריכים את האזניים של המן, שיטעו לקרוא 'זכר עמלק' זכר ולא נקבה, שע"ז יהיה מקום לשורש נשמת רע"ק שהוא תורה שבע"פ בסוד הנקבה שבתורה. ולכן אמר שאול הצדיק 'הקימותי את דבר השם' לולא היה מחיה את אגג לא היה יוצא המן ולא היה מתגלה נשמת רע"ק מבני בניו.

וממילא כשנתברר בסוד הידיעה מה שיצא מאזני המן, הרי הם ממולאים בפרג ובתמרים וכמה מיני מתיקה, לפני פורים זה נקרא 'המן טאש', אבל בפורים עצמו כבר נקרא 'אזני המן', כמ"ש הרה"ק מרוז"ן להרה"ק מצאנו שזה שאמר שאול 'הקימותי את דבר השם' שלא היה לו היתר להרוג את אגג, כמובן שרק בפורים מותר לדבר בלשונות כאלה. ונמצא שרק בזכות 'אזני המן' נתגלה נשמת רע"ק.

וזה שאמר האריז"ל סוד שיש לשתות עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, כדי שמתוך השכרות יצא בלי דעת מפיו ברוך וכו' שע"ז יש סוד ניצוץ אלקי שמחיה בכל מקום. והרי אותו הדבר כשיהודי נכנס לביתו ואומר לרבנית לאחר שאפתה אזני המן 'אהה, איזה אזני המן טעימים... ברוך אתה ה"א מלך העולם בורא מיני מזונות', הרי בלשון זה הוא אמר 'ברוך' על אוזניו של 'המן'.

וזש"כ בדברי חז"ל ששאלו ישראל את הקב"ה 'כתיב זכור את אשר עשה לך עמלק וכתוב זכור את יום השבת לקדשו, יכול שניהם שווים, א"ל זה לאבדו וזה לענגו'. כך אומרים לפני פורים, אבל בפורים אומרים ברוך על אוזני המן, ברוך שאול ויואב ששמע באוזניו תערובת של אזני המן לקרוא זכר עמלק ולא נקבה, כדי להוליד את נשמת רע"ק בעולם.

שני הפטרות שוות שבת אחר שבת, אבל באמת אינם שוות כלל

והנה בירושלים קוראים בשנה זו ב' פעמים הפטרת שמואל ושאל, כי ט"ו חל בשבת וחוזרים על אותה הפטרה שבת אחר שבת. והרי זהו דבר פלא שלא מצאנו כמותו. אך באמת אינה אותה הפטרה בכלל, כי בשבת זכור שמענו את ה'חטא' של שאול המלך, ואת תוכחתו של שמואל 'הנה שמוע מזבח טוב' ומסתמא היו כאלה שהורידו דמעות ב'חטאת קסם מרי'. כי זהו בסוד הבחירה. אבל בשבת הבא עלינו לטובה ביום ט"ו אדר תשפ"א אנו חוזרים לומר אותה הפטרה בניגון אחר לגמרי, בסוד הידיעה. אומרים על הפטרה כזו ברוך... שע"ז זכו ישראל לקבל תורה מאהבה. וזה שאמר שאול לשמואל אחר שהוכיחו, הנה הלכתי **בדרך אשר שלחני ה'**, ולא הרגתי את אגג. וצ"ע והרי ע"פ הבחירה היה צריך להרוג את אגג? אלא שזהו דרך מיוחדת אשר שלחו ה' לשאול בסוד הידיעה שלחני ולא שלחך. וכמ"ש האריז"ל שסוד

נשמת שאול המלך ממקום גבוה מאד, בסוד שאול מרחובות הנהר. שם שומעים את עולם הידיעה.

גם מרדכי הצדיק בעצמו השאיר את הנקבות ולא הרג את בנות המן, למען נשמת רע"ק

והגרח"ק שליט"א כתב ב'טעמא דקרא' ע"פ דברי המכילתא שהזכרנו בשיעור הקודם, כתיב תמחה את זכר עמלק וקרין תמחה את זכר [בקמץ] עמלק, ותמהו המפרשים היתכן שהמכילתא כותב כמו הטעות של יואב. וכתב הגרח"ק שמבואר בתרגום שני שאע"פ שהרגו את בני המן, לא הרגו את בנותיו, ומאלו הנקבות יצא נשמת רע"ק לאחר כמה דורות. [וצ"ע שכתוב מבני בניו] והרי שגם מרדכי הצדיק השאיר את הנקבות בחיים. וצ"ע וכתוב 'למאיש ועד אשה'? ועי"ש שהאריך ע"פ הלכה איך היה מותר למרדכי לעשות זאת.

אך ע"פ הנ"ל שפיר דמי כי דוקא ע"י שהחיה את הנקבות נשאר בעולם תורה שבעל פה, זהו רצון ה' שכל זמן שלא נתגלה נשמת רע"ק צריך לטעות ולומר 'זכר עמלק ולא נקבה', עד שכבר נולד רע"ק ואמר לרשב"י תלמידו מעתה יש לכם לדקדק ולקרוא רק בספר מוגה, לאחר שכבר באתי לעולם.

ומכל זה למדנו מה הם 'אזני המן' כי המן ועמלק אשמים בכל הטעויות שלא ידעו לקרוא כראוי הניקוד. אבל הכל היה מאת ה', כי מאת ה' היתה זאת לגלות נשמת רע"ק בעולם, וכדי שיקבלו ישראל את התורה מאהבה. ובסוף יתגלה שאין המן ואין עמלק ואין סטרא אחרא כלל, כי אין עוד מלבדו יתברך, שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, אלא שהוא ית' נורא עלילות על בני אדם, והוא עשה ששאל ישמע כך ויואב ישמע כך. הגם שבכל ימות השנה אנו מחוייבים לחיות בעולם הבחירה, אבל בפורים ויוה"כ אנו מתעלים לעולם הידיעה עד שלוקחים את ה'המן טאשן' ויקרא שמם בישראל 'אזני המן'. ואפילו אם נאמר שהציונים האחרים החליטו מעצמם על השם הזה, שהרי לא למדו 'זרע שמשון', מ"מ בפורים שנתגלה סוד הידיעה, נודע שגם הם מכוונים לדברי ה'זרע שמשון', ונשאר גם הוא לאלקינו.